

Četvrt vijeka Jugoslavenske ratne mornarice

Graditi i izgraditi jedan tako složen i kompleksan organizam kao što je Ratna mornarica, sastavljen od mase mladih, još ne sasvim formiranih ljudi i od mase najrazličitije tehnike, pa da takva jedna formacija efikasno djeluje u miru, a osobito u eventualnom ratu — veoma je težak i odgovoran, vrlo je skup i vremenski relativno dug proces. Takvo je barem naše iskustvo.

Pa ipak, zahvaljujući sinhroniziranim i vanrednim naprezanjima svih raspoloživih snaga naše zemlje kroz proteklih dvadesetpet godina — naša Ratna mornarica razvila se do tog stepena da ove godine s punim pravom može da proslavi svoj zreli jubilej. Razvila se do svoje punoljetnosti. Osposobila do te mjere da može samostalno ili u tijesnoj suradnji s ostale svoje dvije »sestre« — s kopnenom vojskom i ratnim vazduhoplovstvom izvršavati i izvršiti svoje zadatke, sračunate na osiguranje mirnog života i stvaralačkog rada građana naše socijalističke zajednice u cjelini i trubenika našeg priobalnog pojasa posebno.

Ratna legitimacija prvoborca

Mlade i najmlađe poslijeratne generacije koje se interesuju za postanak i razvoj naše Ratne mornarice postavljaju uvijek iznova jedno te isto zagonetno pitanje: kako je bilo moguće započeti, efikasno voditi i uspješno završiti borbu na Jadranu u onakvim, reklo bi se, nemogućim uslovima što su se stvorili na obali i otocima i u našim teritorijalnim vodama nakon kapitulacije bivše Kraljevine i njene mornarice, što su se stvorili fašističkom okupacijom tih područja.

Historijski autentičan i vjeran odgovor na takvo i slična pitanja također je uvijek jedan te isti: Bilo je to moguće zato, jer je ova zemlja u tim najkritičnijim, najsudbonosnijim danima svoje prošlosti imala svog heroja i stratega Tita i svoju Komunističku partiju — dosljedne, neustrašive, sposobne i iskusne organizatore i mobilizatore svih nacionalnih moralnih i materijalnih potencijala podesnih za oslobodilačku borbu; jer je konkretno na obali imala radnike i težake, ribare i seljake, pomorce i mornare, čiji su se djedovi i očevi stoljećima borili protiv raznih unutrašnjih neđača i svih mogućih spoljnih zavojevača, i koji su eto sada, tako tradicijom zadodeni, željni slobode i boljeg života, konačno dočekali da ih neko povede u takvu borbu kroz koju će definitivno doći svoj na svoje. Bilo je to moguće i zato što se na tim našim primorskim relacijama našla generacija takve hrabre omladine, koja je imala dovoljno prirodnog talenta da pod rukovodstvom svog Tita i Partije nađe za svaku, pa i za najtežu situaciju valjano rješenje i dovoljno hrabrosti i požrtvornosti da izbori pobjedu.

I tako se, eto, desilo da je borba na Jadranu počela onih podgorskih dana sa par drvenih čamaca i nekoliko stotina neustrašivih komunista i skojevaca, a završila sa četrnaest hiljada Titovih oficira i mornara iz Dalmacije, sa Lovčena, Velebita, Istre i Slovenačkog primorja na četiri stotine od okupatora oteatih naoružanih desantnih i transportnih brodova i čamaca. Počela je sa sitnim diverzijama po našim okupiranim lukama i brodogradilištima, da bi završila sa desantnim i primorsko-krilnim operacijama relativno velikog stila. Počela u uslovima totalne okupacije priobalnog pojasa od strane italijansko-njemačkih fašista, da bi završila potpunim oslobođenjem i ujedinjenjem svih naših otoka i obale od Bojane do Trsta.

Tako izgleda ratna legitimacija herojske četvero-godišnje borbe mlade Titove mornarice.

Zamah u miru — za mir i socijalizam

Rat je završen s pobjedom, ali opasnosti nisu nestale. Zato je odmah, dok su se još pušila zgarista širom opustošene domovine, trebalo dovesti partizansku Armiju i Mornaricu u sklad s novonastalom situacijom i opasnostima. Ali, kako graditi i izgraditi nove, bolje naoružane ratne brodove nego što su bili oni u borbi

ishabani ratni, trofejni; kako školovati kadrove za takve brodove; gdje to sve smjestiti i kako to održavati — kad u razorenoj zemlji nije bilo ni industrije, ni brodogradilišta, ni luka, ni baza, ni škola, ni instituta, ukratko — ni jednog materijalno-tehničkog uslova za rješavanje ovako složenog, kompleksnog zadatka?!

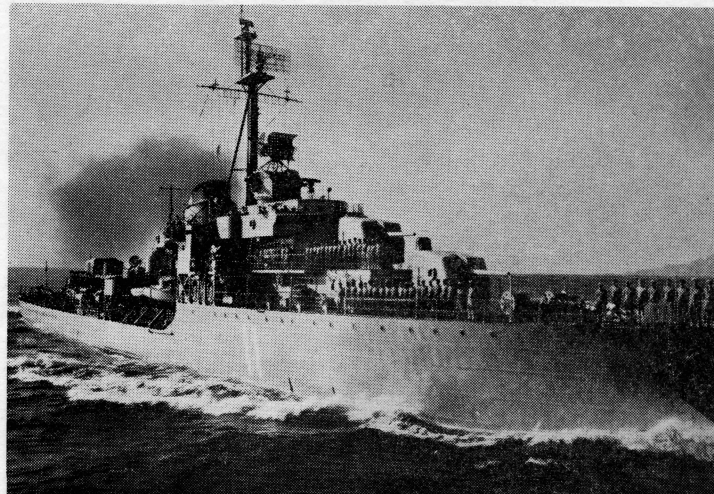
Toga nije bilo, ali su opet postojali oni milijuni boraca koji su završili revoluciju sa istim onim revolucionarnim zamahom i žarom; postojali su deseci milijuna drugih za rad i stvaranje sposobnih građana koje je također obuzeo i ponio zamah i elan revolucionara; postojala je omasovljena, u revoluciji očeličena i novim iskustvima obogaćena KPJ; i iznad svega i posebno — postojao je Tito, čiji se stvaralački genije iskazao ponovno na djelu — ovaj put na djelu mirnodopske izgradnje novog socijalističkog društva i njegovih oružanih snaga.

I tako se, eto, dogodilo da je kroz prvih deset poslijeratnih godina, uz savladavanje nevjerojatnih prepreka i poteškoća obnovljeno i izgrađeno, pored ostalog, sve ono što je bilo neophodno da se gradi i izgradi onakva Ratna mornarica kakvu su tražili tadašnji odbrambeni interesi zemlje. U našim novoformiranim projektantskim bircima su projektovani i u našim obnovljenim i novoizgrađenim brodogradilištima su izgrađeni novi ratni i pomoćni brodovi, a u našim novonovanim školama istovremeno školovani za te brodogradne potrebne kadrovi. Prvi flotni program je realizovan: preko šest stotina ratnih i pomoćnih brodova razne vrste i namjene zaplovilo je našim vodama u rukama ratnih veterana i mladih, poslije rata školovanih oficira, podoficira i mornara.

Ti brodovi nisu, doduše, bili »zadnja riječ tehnike«, ali su za tadašnje uslove bili pouzdana zaštita svog mora i obale. Pouzdana zaista, jer u našoj svijesti bila je i ostala svježja i nepokolebljivo prisutna spoznaja: ako smo u tek minulom ratu, u onako dezorganiziranim društveno-političkim i pri onako krajnje oskudnim materijalno-tehničkim uslovima mogli pobjeđivati i pobijediti neuporedivo tehnički i brojčano jačeg i organiziranijeg okupatora, — onda bi eventualnog agresora utoliko prije i utoliko sigurnije mogli odbiti s novoizgrađenim razaračima, torpednim čamcima, protivpodmorničkim brodovima, minolovcima, minopolačima, i drugim mornaričkim silama i sredstvima, izgrađenim u prvom mirnodopskom deceniju.

Da li je takvo shvaćanje našlo u to vrijeme svoju praktičnu potvrdu? Na neki način jest. Jer, opasnost se za našu tek izvojevanu slobodu u tom deceniju mijenjala — smanjivala se i povećavala (u nekoliko mahova bila je čak veoma velika), — ali je činjenica da

Modernizacija naše ratne flote vrši se konstantno kao i usavršavanje njenih kadrova. Danas idemo u korak s razvojem suvremene mornaričke tehnike bilo da sami gradimo brodove ili ih nabavljamo u inozemstvu. Na slici: Razarač »Split«, djelo naših konstruktora i brodograditelja

se u to vrijeme ipak niko nije usudio oružjem posegnuti na nas. Ne može niko poreći da jedan od veoma važnih faktora za takav tok događaja nije predstavljala i gotovost naše Armije, odnosno na obali — spremnost naše Ratne mornarice za odbranu svog mora i njegove slobode. I, usput da kažemo — samim tim su se najbolje opravdala sva ona beskrajna naprezanja i samoodricanja radnih ljudi, izražena u ne malim ulaganjima u svoju odbranu, u svoje oružane snage, u svoju Ratnu mornaricu.

Osim toga, brodovi prvog flotnog programa, upravo onakvi kakvi su bili, poslužili su vrlo dobro kao praktična škola za taktičko uvježbavanje i tehničku obuku ratnog, a naročito poslijeratnog kadra, što je bilo važno ne samo za »tekuće« odbrambene potrebe, nego i za ono što će sutra doći. Već onda je, naime, bilo jasno da će prije ili poslije u stroj doći novi, suvremeniji brodovi koji će tražiti veća znanja i iskustvo svake vrste. Danas vidimo da su takva predviđanja bila potpuno na svom mjestu, te da su se, dakle, brodovi prvog flotnog programa i iz ovog aspekta opravdali kao vanredno korisna prelazna, praktična škola za prihvatanje nove, suvremene flote.

Novi uslovi — nova flota

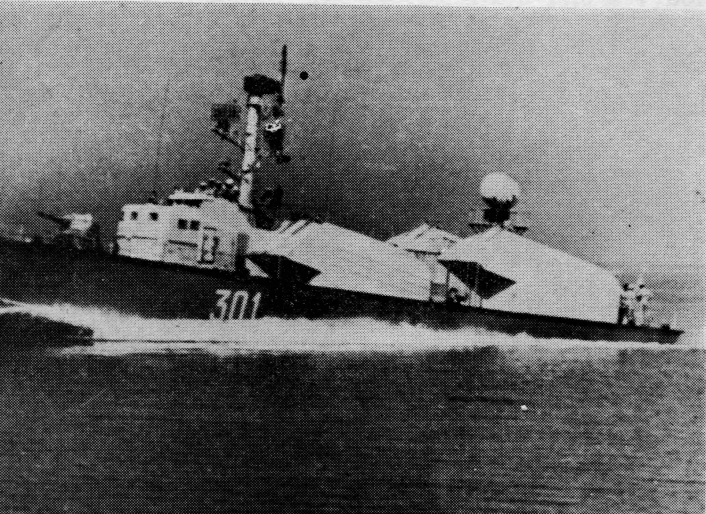
I zaista, jubilej dvadesetpetogodišnjice svoje Ratne mornarice dočekujemo u jeku njene pune i svestrane modernizacije.

Zbog čega je potrebno sada ponovo jačati, modernizirati našu Armiju i u njenom okviru, naravno, i Ratnu mornaricu? Zbog čega su potrebna nova, možda još veća ulaganja u narodnu odbranu, kad se primjećuje da opasnost od trećeg svjetskog nuklearnog rata jenjava; kad se znade da je naša zemlja u proteklom periodu svojom dosljednom, upornom i općepriзнatom politikom aktivne miroljubive koegzistencije stekla ugled i poštovanje širom svijeta; kad se znade da je čitav naš narod s državnim i političkim rukovodstvom jedinstven i nepokolebljiv u uvjerenju da se međunarodni problemi mogu rješavati uspješno jedino miroljubivim putem i načinom, a ne nikako silom i ratom; kad se, dalje, znade da ni jedna vlada susjednih nam zemalja, a još manje drugih velikih ili malih država nema i službeno ne postavlja nikakve zahtjeve prema našoj zemlji koji bi nas mogli dovesti bilo s kim u oružani sukob?

Da, sve je to tačno, pa ipak postoji više razloga da, nažalost, moramo još uvijek dio od ukupnog nacionalnog dohotka ulagati za jačanje svojih odbrambenih snaga. Postoji za to više razloga, a najvažniji su među njima sljedeća dva:

Prvi je međunarodno-političkog i vojno-strategijskog karaktera. U poslijeratnom periodu, naime, lokalni ratovi u svijetu, a naročito u Aziji i Africi praktično ne prestaju. Oni su postali stvarnost, praksa i sastavni

Ratna mornarica dobila je u svoj sastav raketne čamce koji unose pravu revoluciju u eventualnim borbama na moru. Iako nisu mnogo veći od klasičnih torpednih čamac, čije je naoružanje ograničeno na torpeda relativno malog dometa, raketni čamci su naoružani raketnim projektilima velike razorne snage. Ovi čamci uvišestručili su odbrambenu udarnu snagu Jugoslavenske ratne mornarice

su dio političko-strategijskih koncepcija određenih neokolonijalističkih i imperijalističkih zemalja. Najnoviji događaji na Bliskom Istoku (izraelska agresija, događaji u Adenu, oko Cipra, u Grčkoj) krvavi su refleksi takvih koncepcija primijenjenih u praksi. Ti događaji tiču se i nas utoliko više što Mediteran postaje sve izrazitije poprište na kome se ukrštavaju interesi određenih velikih sila i svih šesnaest sredozemnih država, među koje spada i naša zemlja. Jadran je, naime, samo zaliv Sredozemnog mora, ali je za nas od životne političko-privredne važnosti. Međutim, ne može se govoriti o slobodnom i sigurnom korištenju Jadrana, ako nije slobodno i sigurno Sredozemlje. Odatle je sasvim razumljiva povišena, maksimalna politička aktivnost naše vlade usmjerena isključivo na iznalaženje miroljubivih rješenja u tom području. Ali, s druge strane, razumljiva je i potreba naše povišene budnosti i odbrambene gotovosti, budući da, nažalost, još svi ne misle kao mi tj. da se svaki međunarodni problem može uspješno riješiti jedino miroljubivim putem. U tome se, dakle, i sastoji prvi i najvažniji razlog tekuće modernizacije naše Ratne mornarice.

Drugi razlog je čisto tehničkog karaktera. Po općim, svjetskim tehničkim normama vijek trajanja jednog broda iznosi, normalno, petnaest do dvadeset godina. (Najnovija naučna i tehnička dostignuća skraćuju čak i ovaj rok). Budući pak da su prvi od naših brodova prvog flotnog programa počeli ulaziti u stroj, kao što je poznato, negdje 1948/50. godine, logično je da je već danas potrebno poduzimati sasvim konkretne mjere zamjene dotrajalih brodova.

Pri takvim, dakle, okolnostima tekuća modernizacija naše Ratne mornarice je neizbježna nužnost. Ovo utoliko više, kad se znade s jedne strane, da se takav složen proces ne može obaviti preko noći; a što je još važnije, kad vidimo na tuđim iskustvima da se svaka odbrambena nespornost i neblagovremenost teško plaća, te staje, pored ostalog, daleko više i ljudskih i materijalnih žrtava, nego ako se blagovremeno i kompleksno obavi ono što se obaviti mora.

Što se tiče mogućnosti zemlje za takvu modernizaciju — one postoje. Jer, danas, nakon dvadesetdvije godine mirne izgradnje i razvoja naše socijalističke zajednice naši i ekonomski, i tehnički, i stručno-kadrovski potencijali, i znanja i iskustva su neuporedivo veća, nego u vrijeme realizacije prvog flotnog programa. Naši projektanti, instituti, brodogradilišta i industrija nude nam danas suvremena rješenja i brodova i mornaričkog oružja, a mornaričke škole već stvaraju oficire sa titulom i znanjima inženjera. Ovo posljednje neophodno je zbog toga što su ratni brodovi tekućeg, drugog flotnog programa krcati suvremenom tehnikom koja traži u održavanju i eksploataciji daleko veća i tehnička i taktička znanja nego što je to bio slučaj s brodovima prvog flotnog programa.

U okviru opće modernizacije Ratne mornarice također se unapređuje i modernizuje i rad našeg Hidrografskog instituta i novoformiranog Instituta za pomorsku medicinu, jer nova mornarička tehnika i od tih ustanova traži nova, odgovarajuća rješenja, da bi se ona mogla kako pri mirnodopskom uvježbavanju, tako i pri eventualnoj nuždi upotrebiti čitavom svojom vriednošću.

Novi ratni brodovi — raketni čamci, torpedni čamci, podmornice, protivpodmornički brodovi, minolovci itd. — i nova mornarička oružja — rakete, torpeda, mine, pp bombe itsl. — imaju u odnosu na ranije brodove i oružja neuporedivo veće brzine, manevarska i maritimna svojstva, žilavost, dometa, udarnu snagu; vjerovatnoća pogađanja cilja je revolucionarno povećana, zahvaljujući primjeni raznih elektronskih uređaja. Itd. itd. Sve to traži i proširena poznavanja ambijenta u kome bi se upotrebila ta tehnika, kao i rigorozniju psiho-fizičku selekciju mornaričkog kadra, povišenu mentalnu i biološku preventivnu i kurativnu medicinsku brigu i njegu, te još intenzivnije moralno-političko i tjelesno odgajanje.

Krajnji cilj ove kompleksne modernizacije ogleda se jedino u tome da se osiguraju pomorske granice naše socijalističke zajednice. Više od toga nama ne treba, niti to dozvoljava miroljubiva politika naše zemlje.